

ИСАИЈА НА СПИДУ

(Драган Бошковић: *Ave Maria!*, ауторско издање, Београд, 2018)

На крају крајева, можда песништво и није у кризи. Можда су све тужбалице о вегетирању поезије на рубу књижевног живота, без заинтересованог стварног читаоца, само један од појавних облика апокалиптичког тона, већ извесно време устаљеног у критичком дискурсу. Није без основа посумњати да се критика, као чин просуђивања и доношења одлуке на месту кризе, посувратила у механизам произвођења те исте кризе. Одговори на ту и такву, можда умишљену кризу, проналазе се на разним местима, они легитимни првенствено у самом песништву.

Тешко је рећи да ли нове песничке књиге Драгана Бошковића (*The Clash*, 2016, *Ave Maria!*, 2018) представљају реакцију баш на поменуто стање, јер, према ауторском уверењу, поетски дискурс не мора одговорити ма каквим наметнутим захтевима, па ни онима рецепцијске природе (поезија „само говори, а ко ће је и када чути, то није у њеном поседу“). Ипак, настојање да се песништво врати својој „основној форми: гласу“, да „себе поново препозна у певању“, да се као облик „аудио-поезије“ организује око музике и гласа као конструктивних начела, подразумева управо повратак публици. Видно је то у начину „објављивања“ новијег Бошковићевог песништва: поменуте његове књиге намењене су аудиторијуму и функционишу малтене као текстуални предлогачак за јавно, вишегласно (квартетско) извођење. Из интима читалачког искуства у отворени простор уметничког перформанса.

Због тога су у обема књигама приметни знакови „музикализације књижевности“ (С. П. Шер): од ономотопеја које би требало да опонашају ритам секцију музичког бенда („цс-цс-цс-цс, туп-тап-ту-ту-тап-туп-та-ту-ту-тап“), преко вртоглавог понављања речи и синтагми као у рефренима панк песама („када-када-када-када-када-када-када-када-када-када биииииих...“), до читавог репертоара фингираних музичких дидаскалија („Удри тај бубањ, Максиме!“, „Концерт почиње“). Осим поменутог, *The Clash*, почев од свог наслова и других паратекстуалних сигнала (назива циклуса и песама), до густе мреже алузивних упућивања, цитата и препева („кавера“), прераста у посвету истоименој панк групи, али и у својеврстан омаж целокупној рокенрол култури, чија су естетика и идеологија тако доминантно обликовале „новији“ Бошковићев поетски израз. На изглед парадоксално, завршни потез поменуте музикализације у књизи *Ave Maria!* остварен је визуелним (графичким) средствима: формат и корице књиге недвосмислено асоцирају на изглед сингл грамофонских плоча, чиме се читаоцу упућује прилично јасна и смислом богата генолошка информација.

За разлику од *Clash*-а, који би представљао LP (вишеделна поетска књига склопљена из четири циклуса и преко шездесет поетских текстова); „синглица“ *Ave Maria!* јесте,

у ствари, поема, јединствен поетски напис одштампан на свега тридесетак страница. Ова промена у жанру и обиму повлачи и неке друге, формалне и семантичке трансформације: ако је за *The Clash* било речено да представља „вртлог спонтаног песничког израза“ (Ј. Младеновић), онда је у најновијој Бошковићевој књизи вртложење још интензивније – пребачено је са $33\frac{1}{3}$ на 45 обртаја. У свеопштој акцелерацији поетског дискурса, химнично „Те Деум“ (а ова Бошковићева књига нуди се већ почетним стиховима као „еванђеље Богородице“, „обећано од пророка и светих текстова“) трансформише се у ономотопеју, у „два закасна ударца бубња“ – у „Ту-дум“; развијене песничке слике и сведени наративни чиниоци замењени су густим сплетом асоцијација, а тематска каква-таква усредсређеност – тоталном мотивском дисперзијом. Продори у „ново“ и „будуће“ претварају се у консеквентну рекапитулацију већ пређених песничких путева (поема *Ave Maria!* антиципирана је завршном песмом *Clash*-а „Јутро моје Богородице тек долази“).

Као поетички пројекат ова књига представља несумњиво значајан догађај у савременом српском песништву: у питању је поезија чији се глас не може пречути, о којој се мора говорити! Апатна је и битно другачија у односу на савремене песничке токове, што је препознато како у књижевној критици („важан тренутак за књижевност“ – А. Секулић), те и адекватно премерено литерарним признањима (Награда „Бранко Миљковић“ за најбољу песничку књигу 2018). Када је реч о поетској вредности оствареног, ствари су ипак нешто компликованије.

Колико год деловала као одклон од дојакошњих његових збирки, поема *Ave Maria!* само потврђује Бошковића као песника постојаних мисаоних (филозофских), религиозних и поетских преокупација. Његова нова књига јесте четврти (али судећи по свему не и последњи) гласник апокалипсе (јер таквог, последњег гласника у вечитом одлагању оног што долази и не може бити). Већ од *Исаије* (2006) најдејственији интертекстуални корпус у Бошковићевој поезији потиче из *Ошкровења* Јована Богослова. У поменутој песничкој књизи такви су цитати-уломци размештени као наслови појединачних циклуса, а апокалипсу као смрт појединца, која сваки пут објављује „крај света у целини, крај свег могућег света и сваки пут крај света као јединствене целине“ (Дерида), проналазимо у оквирним песмама књиге, као смрт лирске инстанце (макар и „кривотворену“), чиме се и песнички текст који читалац има у рукама проглашава делом једног ишчезлог света („Стихови који чине ову књигу / написани су давно, заиста давно“). Овакво поимање и презентовање сопственог ауторског опуса као серије апокалиптичких збивања има своје порекло у поетици историјске авангарде, посебно у *Ошкровењу* Растка Петровића које се отвара индикативним речима: „Не личим ни на храст, ни на пропелер, / друкчије прождиру пароброди / океан, сунчане сенке, модро грање“, с тим да би поетско ја код Бошковића, вероватно, обзнанило да је још увек и „храст“ и „пропелер“ и „пароброд“...

Апокалипса, са свим својим амбивалентностима и апоријама, јесте стожерни појам Бошковићевог песничког опуса: она је симптом оног критичног тренутка када се евидентна смрт свих великих прича објавила и као велика прича о смрти (историје, поезије, аутора...), при чему Бошковића као песника, научника и професора (не нужно овим редоследом и хијерархијом) интелектуално и стваралачки управо провоцира статус

„поезије с оне стране краја света“. Јер апокалипса је и „последњи суд“ и „ново јутро“ (о којем *Ave Maria!*, са граматичким пребачајем из потенцијала у футур, тако уверено пева). Један од могућих одговора на поменуту кризу јесте и значење апокалипсе као „раскривања“ или „обнаживања“, због чега Бошковић нуди један сасвим традиционалан поетски концепт, где поезија функционише као „кардиограм свог срца“, па се и као главни квалитети његовог певања издвајају „непосредност, исповедност и искреност“ (А. Б. Лаковић). Како је већ примећено, такво песништво може имати смисла „само оном читаоцу који дели исто или слично културно искуство“ (Д. Милованов).

Оваква поезија, иако се више нуди као „нежност“, засигурно јесте и рукавица бачена у лице критичком естаблишменту (и поменутиим апокалиптичким склоностима), па и читалачким навикама уопште: све у њој функционише по начелу „узми или остави“. На такву врсту поетичког и естетског изазова могуће је одговорити једино истим начином (о чему сведоче и критички написи поводом нових Бошковићевих књига). Лично, ја бих радије поново читао *Исаију*. *Оца* извесно хоћу.